

Zitierhinweis

Hlaváček, Ivan: Rezension über: Arno Mentzel-Reuters / Martina Hartmann / Martin Baumeister (eds.), Das Reichsinstitut für ältere deutsche Geschichtskunde 1935 bis 1945 – ein „Kriegsbeitrag der Geschichtswissenschaften“? Beiträge des Symposiums am 28. und 29. November 2019 in Rom, Wiesbaden: Harrassowitz Verlag, 2021, in: Český časopis historický, 2021, 2, S. 482-484, <https://recensio-stag.lorax.syslab.com/r/87de2eb5307e473fb2a4ee613bb564e2>

český časopis historický

copyright

Dieser Beitrag kann vom Nutzer zu eigenen nicht-kommerziellen Zwecken heruntergeladen und/oder ausgedruckt werden. Darüber hinausgehende Nutzungen sind ohne weitere Genehmigung der Rechteinhaber nur im Rahmen der gesetzlichen Schrankenbestimmungen (§§ 44a-63a UrhG) zulässig.

kteří by mohli ohrožovat jeho pozici. V této kapitole najdeme literárně nejzdařilejší pasáž knihy – metaforu o dirigentu. Její hravost, ale zejména funkčnost a přiléhavost zaujmou nejednoho čtenáře.

Poměrně rozsáhlá je kapitola o medailérství – části uměleckého spektra, které dnes již nemá takový impakt jako před 200 lety. Kapitola „Denon a formování Napoleonova obrazu prostřednictvím medailérského umění: od *histoire métallique* k *histoire napoléonienne*“ ukazuje, že Denonovi byl tento obor nejbližší. O medailérské umění se zajímal ještě ve službách Ludvíka XV., byl vášnivým sběratelem a uměleckým kritikem.

Závěrečná kapitola „Denon versus Napoleon: socha versus architektura“ představuje dva rozsáhlé skulpturně-architektonické objekty estetického a komemoračního charakteru. Byly vztyčeny v pařížském veřejném prostoru, aby upoutaly zájem širokého publika a stavěly jeho očím pilíře a symboly Napoleonova režimu. Jejich přípravu, organizaci a kontrolu vedl z pověření císaře Napoleona opět generální ředitel muzeí Denon. První realizací je triumfální oblouk na náměstí Carrousel a druhou vítězný sloup Velké armády na náměstí Vendôme. V těchto projektech se propojuje role Denona coby vysokého státního úředníka, organizátora státních zakázek, návrháře, uměleckého kritika a výkonného umělce.

Jedním z mnoha důvodů, proč knihu doporučit, je skutečnost, že Hochel umí psát. V tomto banálním sdělení se skrývá informace, že umí psát tak, aby čtenáře „chytíl a nepouštěl“. Čtení příběhu o Denonovi, o empiru a o Napoleonově propagandistickém obrazu je vysloveně příjemnou aktivitou. Autor byl ovlivněn francouzským dějepiscetvím a specifickým syžetem vyprávění. Zejména v pasážích o architektonických re-

alizacích se čtenář nemůže ubránit srovnání s prvními kapitolami Schamových *Občanů*. A z tohoto srovnání vychází Hochel se ctí. Drobné „neduhy“, jako například poznámkový aparát na konci knihy, který dává tušit, že publikace je určena i laické veřejnosti, jsou pochopitelné a omluvitelné. Kniha je pozoruhodným počinem, který lze jen doporučit.

Vojtěch Kessler

Arno MENTZEL-REUTERS –

Martina HARTMANN –

Martin BAUMEISTER (Hrsg.)

Das Reichsinstitut für ältere deutsche Geschichtskunde 1935 bis 1945 – ein „Kriegsbeitrag der Geschichtswissenschaften“? Beiträge des Symposiums am 28. und 29. November 2019 in Rom

(= Monumenta Germaniae Historica.

Studien zur Geschichte der Mittelalterforschung 1)

Wiesbaden 2021, Harrassowitz Verlag,

ISBN 78-3-447-11631-2, XII+250 s.

+ řada fotografií.

Máme před sebou smutnou, ale poučnou četbu, která zapadá do už po desetiletí intenzivně pěstované německé (sebe)kritiky, směřující k vypořádání se s dobou nacismu a jeho znásilňováním svobodné vědecké práce, a to i po stránce organizační. Že toho nezůstala ušetřena ani medievistika, rozumí se samo sebou, i když to nebylo navenek vždy dostatečně patrné. Zatím vedla cesta bádání většinou formou biografii různých „ikon“, jejichž aura často přežívala i po válce, ač se dnes ukazuje, že jejich prezentovaný (často jde o autoprezentaci) morální profil leckdy ani zdaleka neodpovídal skutečnosti (např. Karl Bosl, ale i Edmund

Ernst Stengel a další). Jediný soustavnější pohled podává – pokud vím – protokol symposia Kostnického kruhu na ostrově Reichenau, které ale pojednávalo celé 20. století (Vorträge und Forschungen 62). Minulostí nezátížená generace soudí nemilosrdně, i když jde často o její učitele, jejichž ediční či badatelský vklad je namnoze nepochybný. Pozornost věnovaná institucionálnímu vývoji ale zejména v mediévistice vykazuje často bílá místa. Platí to do značné míry právě pro její centrální instituci, totiž Monumenta Germaniae Historica. V rámci oslav jejího široce pojatého dvousetletého jubilea v roce 2019 došlo i na autokritiku,¹ která porůznu pronikla sice do jednotlivých přednášek, protože však jde o mimořádně důležité téma, bylo mu věnováno celé samostatné sympozium konané v Římě v listopadu 2019 a to stylově na půdě Německého historického ústavu v Římě, který je, a zejména byl, významně s MGH propojen. Chvályhodně za necelého půldruhého roku leží před námi příslušný svazek, který je překvapivě-nepřekvapivě pilotním titulem nové řady publikací MGH, která se má věnovat historiografii. Tedy studiu mediévistiky, i když zatím není povědomost o tom, co, jak a kdy, bude následovat (srov. ale závěrem této zprávy).

Ale nechme se překvapit a spokojme se zatím s devíti příspěvky, které zazněly v Římě a nyní, opatřeny aparátem, jsou k dispozici. Stojí za to podchytit všechny stati alespoň bibliograficky, případně připojit glosu či stručný komentář: Klíčový příspěvek předložil Arno Mentzel-Reuters, Das Reichsinstitut zwischen Ahnenerbe und Westforschung. Sleduje historii MGH, která záhy

po uchopení moci nacisty byla přejmenována a cíleně odkláněna od vědy k výzkumům pochybných bludů o germánské rase podle Himmlerových šílených představ, který Reichsinstitut (MGH) štědře dotoval.

Sven Kriese sleduje v příspěvku Die Preussische Archivverwaltung und das Reichsinstitut für ältere deutsche Geschichtskunde válečnou spolupráci obou institucí při „ochraně“ archivního a knižního bohatství na Západě ve Francii a Belgii a zejména Lucemburska, po přepadení SSSR i na Východě; samozřejmě v zájmu říše.

Franziska Rohloff sleduje v článku Sie haben Ihre Sache in Rom ebenso gut gemacht wie ihr Berliner Antipode schlecht institucionální uspořádání Reichsinstitutu (MGH) v letech 1940–1942. Christian Fuhrmeister, Die Mediävisten der „Abteilung Archiv- und Bibliotheksschutz“ in der deutschen Militärverwaltung in Italien 1944 (und 1945) popisuje údajné válečné snahy o uchránění kulturního a historického dědictví italské historie: spíše to však často byly pokusy o jeho zavlčení do Německa. Vyskytli se ale i tací, kterým se podařilo tyto snahy mařit.

Jiří Němec, Die Reinhard Heydrich-Stiftung in Prag. Ein Kriegseinsatz der Geschichtswissenschaft im Protektorat Böhmen und Mähren se zařadil mezi početné autory, studující snahy nacistů vybudovat v Praze pracoviště, které by vytvořilo koncepci dějin Čech dle nacistických představ. Pro krátkost času ale k výraznějším krokům nedošlo, i když projekt měl podporu nejvýznamnějších říšských politických činitelů; s mrazivým pocitem jsem vnímal fotografii, jak K. H. Frank řeční ve „velké posluchárně“ filozofické fakulty UK.

Karel Hruza, „Mit dem arischen Flügel“ – Heinz Zatschek und seine Abkehr von

1 Srovnej: Ivan HLAVÁČEK, *Monumenta Germaniae Historica – 200 let*, ČCH 117. 2019, s. 832–837.

der MGH-Edition der Epistolae Wibaldi, který tomuto profesoru pomocných věd historických na pražské německé univerzitě již věnoval více než stostránkovou stať v jím redigovaném souboru statí o rakouských, československých a německých historících první poloviny 20. století,² tentokrát podrobně sleduje Zatschkův odklon od vážné ediční práce k propagování nacistických myšlenek, aby po válce skončil jako muzejní pracovník.

Anne C. Nagel, „Allein unter Kollegen“ – Theodor Mayer und die MGH im Krieg. Také Mayer prošel Československou republikou a ještě v r. 1944 mu byl připraven sborník Spolkem pro dějiny Němců v Čechách, a to jako 7. svazek časopisu Zeitschrift für sudetendeutsche Geschichte. Byl vytištěn, ale už nebyl čas na expedici a celý náklad zůstal v Archivu hlavního města Prahy a prakticky zapadl, takže v 50. letech byl vydán v Německu jako Prager Festgabe für Theodor Mayer. Snad stačí jen upozornit na Mayerovu válečnou rozpravu Geschichte des „Deutschen Grusses“.

Text Folkera Reicherta, Herr und Knecht: Theodor Mayer und Carl Erdmann, se čte s velkou nostalgií o jednom spravedlivém, jehož smrt má na svědomí válka, i když nepadl přímo na bojišti. Hedwig Munscheck-von Pöllnitz popisuje v článku „Der Liber Vitae Pauli Fridolini Kehr“ oder eine neue Quelle zu Paul Fridolin Kehr, komplikovaně

vané pátrání po ztracených resp. zasutých a posléze znovu objevených (ovšem s mezerou právě pro kritická léta 1938–1940) pamětech významného medievisty P. F. Kehra (1860–1944). Ten proslul jako editor jak císařských listin v rámci oddělení Diplomata v MGH, tak mnohasvazkovou evidencí papežských listin (deset svazků Italia pontificia) do roku 1198 (v rámci tzv. Papst Pius XII. Stiftung) a vedle toho i svou mimořádnou prací organizační (byl mj. dlouhá léta ředitelem jak Monument, tak současně Německého historického ústavu v Římě). Dle autorčina sdělení se na edici Kehrových pamětí pracuje a tak lze počítat s vydáním – snad v této řadě. Rozhodně by to byl významný příspěvek k dějinám evropské medievistiky první poloviny 20. století.

Snad lze závěrem dodat, že tento svazek není první, který účtuje s nacistickou minulostí v historiografii. Znovu podtrhuji: poválečné generace – snad s výjimkou té první (Bosl a další a někteří jejich žáci) – tak činí rázně a počet titulů monografií, sborníků a edic i rozprav, věnovaných těmto otázkám, jde už do stovek. Právě představovaný svazek se mezi nimi ale rozhodně neztrácí, i když neřekl – a vlastně nemohl – říci poslední slovo. Ostatně lze odkázat na mou úvodem citovanou zprávu o oslavách 200. výročí a na tam zmiňovaný výstavní katalog. Dodatečně se dozvídám, že by v příštím roce měla vyjít o Erdmanovi dvousvazková monografie s edicí jeho korespondence. Bude to jistě významný počín.

Ivan Hlaváček

2 Karel HRUZA, *Heinz Zatschek (1901–1965). „Radikales Ordnungsdenken“ und „gründliche, zielgesteuerte Forschungsarbeit“*, in: Karel Hruza (ed.), *Österreichische Historiker 1900–1945. Lebensläufe und Karrieren in Österreich, Deutschland und der Tschechoslowakei in wissenschaftsgeschichtlichen Porträts*, Bd. I., Wien – Köln – Weimar 2008, s. 677–792.